

STUDIA I MATERIAŁY

Maria Wrede

em., Biblioteka Narodowa w Warszawie, Warszawa, Polska
myla.wrede@gmail.com

Omówienie zawartości zbioru rękopisów przechowywanego w Muzeum Księży Marianów im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu Starym

The collection of manuscripts from the Museum of Fr. Józef Jarzębowski in Licheń Stary

Abstract: The article aims at the presentation of the collection of manuscripts, a hardly known collection of historical sources concerning different periods of the history of Poland. It describes in detail individual sets of manuscripts, a kind of guide concerning the inventory of the whole collection available in the Museum (a copy in the National Library of Poland). The most valuable, most comprehensive and – in this context – unobvious part of the collection, consisting of the sources for the history of the January Uprising, as well as the collection of literary autographs and royal documents. The objects which are closely related to the history of the Museum are the legacy of Father Józef Jarzębowski and manuscripts concerning the history of the Roman-Catholic church, documentation of the Poles' activities during World War II, minor materials concerning the history of the Polish diaspora. It is only by recognizing the history and context of how the collection had been developed that it can be properly interpreted, individual objects included.

Key words: Museum of Marian Fathers – Old Polish documents – literary autographs – history of the Roman-Catholic church – World War II – veterans.

Słowa kluczowe: Muzeum Księży Marianów – dokumenty staropolskie – autografy literackie – historia kościoła katolickiego – II wojna światowa – kombatanci.

„Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” – Udział zagranicznych recenzentów w ocenie publikacji; Stworzenie anglojęzycznej wersji wydawniczej publikacji; Digitalizacja tomów archiwalnych rocznika w celu zapewnienia otwartego dostępu do nich przez Internet oraz wdrożenie i utrzymanie cyfrowej platformy redakcyjnej – zadanie finansowane w ramach umowy nr 653/P-DUN/2019 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

Omówienie dotyczy stanu zbiorów na koniec 2003 r. Szczegółowy inwentarz znajduje się w Muzeum (kopia w Zakładzie Informacji Naukowej Biblioteki Narodowej udostępniana za zgodą władz Muzeum). Po przewiezieniu z Fawley Court do Lichenia dołączono kilkanaście dokumentów z okresu staropolskiego oraz materiały dotyczące księcia Józefa Poniatowskiego. Nie są jeszcze opracowane i nie mają opisów.

I. Spuścizna ks. Józefa Jarzębowskiego

Józef Jarzębowski (1897-1964) święcenia kapłańskie przyjął w 1923 r., w 1924 r. ukończył warszawskie Seminarium Duchowne, potem z powodu zagrożenia gruźlicą przerwał podjęte w tym samym roku studia polonistyczne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W latach 1925-1937 pracował w Kolegium Księży Marianów na Bielanach w Warszawie jako nauczyciel religii, twórca patriotycznego muzeum, wychowawca i poeta. Od 1937 r. poświęcił się przede wszystkim badaniom i publicystyce historycznej. We wrześniu 1939 r. wyruszył na Litwę, a potem dalej przez Związek Radziecki do Japonii. W latach 1941-1943 pracował jako kapłan w polskich parafiach w Stanach Zjednoczonych Ameryki, potem w Seminarium Duchownym w Orchard Lake. W latach 1943-1946 był duchownym i wychowawcą dzieci w ośrodku dla polskich uchodźców wojennych w Santa Rosa w Meksyku, a potem w sierocińcu w Tlalpan. W 1950 r. podjął taką samą pracę w domu marianów w Hereford w Anglii tworząc tam nowicjat i internat dla chłopców, a w 1953 r., po nabyciu pałacu w Fawley Court, dom Zgromadzenia Księży Marianów i gimnazjum z internatem dla chłopców – Kolegium Miłosierdzia Bożego.

Jego spuścizna, kilkakrotnie porządkowana i przekładana przez różne osoby, tworzy obecnie ok. 30 jednostek liczących razem ok. 6000 kart rękopisów i maszynopisów (w tym ok. 800 listów) w języku polskim i angielskim oraz ok. 700 fotografii. Zgromadzone przez niego książki, archiwalia, materiały historyczne, dzieła sztuki i pamiątki stanowią podstawę zbioru bibliotecznego i muzealnego.

1. Dokumenty osobiste ks. J. Jarzębowskiego

Razem ok. 200 k. z lat 1903-1963 w jęz. polskim, angielskim i hiszpańskim.

- Dokumenty osobiste matki, Franciszki z Ablewiczów Jarzębowskiej (-1941), jej rosyjski paszport (1903) i dowód osobisty (1930) oraz książeczki oszczędnościowe z lat 1935-1939.
- Dokumenty osobiste i kościelne ks. J. Jarzębowskiego – dowody osobiste z lat 1940 i 1949, certyfikat akademicki z lat 1924-1925, nadanie Złotego Krzyża Zasługi z mieczami z podpisem gen. Władysława Andersa (1962).

- Dokumenty i korespondencja dotyczące pobytu w Stanach Zjednoczonych 1941-1943.

2. Materiały biograficzne i *post mortem*

Rękopisy i maszynopisy z lat 1923-1981 liczące razem ok. 1500 k. (w tym ok. 70 listów, fotografie) w jęz. polskim i angielskim.

- Pamiętnik z lat 1923/1924.
- Dzienniki z lat 1950-1951 i notatki o charakterze dzienników w kalendarzykach z lat 1944, 1952, 1955-1960, 1963 oraz notesy z adresami.
- Listy kondolencyjne po śmierci ks. J. Jarzębowskiego.
- Biografia autorstwa bpa Zbigniewa Józefa Kraszewskiego (wyd. *Wychowawca z powołania*, Góra Kalwaria-Marianki 1979) oraz bibliografia autorstwa ks. Tadeusza Górskiego MIC.
- Wspomnienia uczniów i współpracowników oraz kwestionariusz ankiety o ks. J. Jarzębowskiem przeprowadzonej w latach 1980-1981.

3. Materiały do działalności

Rękopisy i maszynopisy oraz druki z lat 1923-1976 liczące razem ok. 1000 k. (w tym ok. 100 listów) w jęz. polskim, hiszpańskim i angielskim.

- Kolegium Księży Marianów na Bielanych w Warszawie w latach 1925-1939 i 1945, w tym broszury bielańskie „Ogniwo” i „Sokół”.
- Ośrodek dla uchodźców polskich w Santa Rosa w Meksyku z lat 1943-1950 – notatniki z wydatkami, dokumenty stanu cywilnego (śluby, chrzty, zgony), spisy uczniów, korespondencja.
- Wydawanie miesięcznika „Sodalis” w Seminarium Duchownym w Orchard Lake w Stanach Zjednoczonych w 1943 r.
- Szerzenie kultu Miłosierdzia Bożego w latach 1958-1976 – historie, korespondencja.
- Materiały dotyczące Kolegium Miłosierdzia Bożego w Fawley Court – zakup pałacu, historia szkoły, wycinki prasowe
- Dary i zakupy zbiorów bibliotecznych i muzealnych – broszury antykwaryczne, zeszyty z zapisami, rachunki.

4. Twórczość i materiały warsztatowe

Rękopisy, maszynopisy, odbitki, fotokopie z lat 1919-1963 liczące razem ok. 2000 k.

- Rekolekcje kapłańskie, kazania liturgiczne, konferencje adwentowe i różańcowe, przemówienia okolicznościowe, rozmyślenia religijne z lat 1939-1960.

- Notatki z wykładów wysłuchanych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w czasie studiów latach 1923-1924 oraz w 1956 r.
- Wiersze z tomu J. Jarzębowski *Pieśń bezimiennego Krzyżowca* (wyd. I, Jokohama 1941), wierszowane modlitwy i inne wiersze z lat 1919-1929 m. in. z tomu *Noc błogosławiona* (Warszawa 1923).
- Przekłady ks. J. Jarzębowski: św. Franciszek Salezy, *Traktat o miłości Bożej* (1956-1959); C.M. de Heredia *Legenda Maryjna* (1947).
- Antologia poezji maryjnej zebranej przez ks. J. Jarzębowski do tomu *Błękitna tęcza* (wyd. Meksyk 1939-1944-1948).
- Publikacje dotyczące Romualda Traugutta: J. Jarzębowski *Katolicyzm spod szubienicy* („Prosto z Mostu” 1939, t. 32); *Duchowe oblicze Traugutta* („Przegląd Powszechny” 1936 t. 211 s. 81-99, 313-329); *Traugutt* (Warszawa 1938); *Węgierska polityka Traugutta <na podstawie znanych i nieznanach dokumentów>* („Prosto z Mostu” 1939, t. 32); *Traugutt. Dokumenty. Listy. Wypisy. Wspomnienia* (wyd. Londyn 1970) – bruliony, materiały edytorskie, spisy źródeł, maszynopisy z poprawkami, recenzje.
- J. Jarzębowski *Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanach i mało znanych głosów ludzi współczesnych* (wyd. Londyn 1963).
- J. Jarzębowski *Norwid i Zmartwychwstańcy* (wyd. Londyn 1960).
- J. Jarzębowski *Jan Jeziorański. Zapomniany bohater 1863 roku* (wyd. Słowo wstępne i oprac. Zdzisław Jeziorański (Jan Nowak), Londyn [1974]) – materiały edytorskie, odpisy źródeł, kopie fotografii.

5. Korespondencja z lat 1923-1962

Razem ok. 1000 k. (ok. 800 listów) w jęz. polskim i angielskim.

- Korespondencja m.in. z potomkami powstańców 1863 r., w tym listy od Marii Dubieckiej (żony Mariana) i Tadeusza Dubieckiego; korespondencja z antykwariuszami dotycząca zakupu zbiorów; korespondencja z lat 1960-1962 związana z szerzeniem kultu Miłosierdzia Bożego w tym z ks. Julianem Chrościechowskim nt. książki Marii Tarnawskiej *Stanisław Papczyński na tle swoich czasów*; listy różnych osób m. in. gen. W. Andersa, bpa Józefa Gawliny, gen. Józefa Hallera, kard. Stefana Wyszyńskiego.
- Odpisy listów J. Jarzębowski do matki z lat 1934-1941.

6. Materiały różne

Razem ok. 500 k. rękopisów i maszynopisów oraz ok. 1000 fot.

Odpisy, wycinki prasowe, fotografie.

II. Materiały do dziejów powstania styczniowego

Zbiór powstał jako efekt osobistych zainteresowań ks. J. Jarzębowskiego. Wychowany w rodzinie pielęgnującej pamięć bohaterów powstania z 1863 r. w osobie dziada Ludwika Ablewicza, w konwiktie nowomiejskim zetknął się z o. Feliksem Sadowskim, spowiednikiem R. Traugutta, świadkiem ostatnich chwil powstania. Swoje zamiłowania historyczne rozwijał już w latach pobytu na Bielanach w Warszawie nabywając do szkolnego muzeum pamiątki świadczące o wielkości Polski i jej martyrologii, ale centralny punkt zainteresowań stanowiło powstanie 1863 r. Nawiązał kontakt z żyjącymi świadkami i uczestnikami patriotycznego zrywu, prowadził z nimi obszerną korespondencję. Najwyżej cenił sobie znajomość z córką R. Traugutta, Anną Juszkiewiczową, od której otrzymał w darze pamiątki po ojcu. W latach 30. nabył część zbiorów i spuścizny zasłużonego historyka i kolekcjonera Edwarda Maliszewskiego, w którego kolekcji znajdowały się materiały zgromadzone przez Walerego Przyborowskiego, pisarza i historyka-amatora. Książdz uzupełniał swoją kolekcję przez całe życie dodając do niej zdobywane różnymi drogami oryginalne rękopisy, grafiki i wycinki z prasy tak współczesnej powstaniu, jak i późniejszej. Uzupełniał ją także dużą ilością fotokopii i ilustracji wycinanych z XIX-wiecznych gazet. Przez cały czas także porządkował swoje zbiory, układał zależnie od bieżących potrzeb edytorskich i dydaktycznych, którym służyły w pierwszym rządzie. Z powyższych przyczyn niemożliwe jest dokładniejsze określenie pierwotnej przynależności materiałów do poszczególnych kolekcji. Zbiór był prezentowany na wystawie dla uczczenia setnej rocznicy powstania styczniowego (por. *Katalog wystawy historycznej w stulecie Powstania Styczniowego. Zbiory ks. J. Jarzębowskiego*, Londyn 1964), a także wykorzystany w publikacjach (por. wyżej I.4).

Jednym z niewielu badaczy, którym dane było wykorzystać ten muzealny zbiór materiałów do dziejów powstania styczniowego 1863, był prof Stefan Kieniewicz, zachowała się jego korespondencja z ks. J. Jarzębowskim dotycząca badań nad dziejami powstania. Szczegółowe odesłania bibliograficzne podano w opisach w *Inwentarzu zbioru rękopisów*.

1. Dokumenty, listy i drobne materiały uczestników powstania

Zespół składa się z 20 jednostek liczących razem ok. 750 k. (w tym ok. 220 listów) z załączonymi drukami, wycinkami i ok. 30 fotografii. Rękopisy z lat 1831-1938, oryginały i kopie w jęz. polskim i francuskim. Część autografów konserwowana w Bibliotece Narodowej w Warszawie w 2002 r. Autografy i dokumenty w większości pochodzą z muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanach, do Fawley Court zostały przywiezione w latach 1958-1960. Na niektórych dokumentach Rządu Narodowego stemple *Ex coll. Dunin-Wąsowicz*.

- Fragment spuścizny R. Traugutta z lat 1863-1864 zawierający materiały do działalności w okresie powstania styczniowego, pisane jego ręką rozkazy, kopie pism, bruliony wystąpień, materiały biograficzne oraz drobne materiały dotyczące Traugutta. Do zbioru należą: rysunek i ostatnie listy pisane z Cytadeli, kajecik z ostatnimi notatkami, fotografie żony i małych córeczek, które wraz z odrzuconymi¹ okularami przekazał rodzinie jego spowiednik. Zbiór stanowi całość z pamiątkami eksponowanymi na wystawie.
Dar A. z Trauguttów Juskiewiczowej 1935.
- Korespondencja, fotografie i materiały dotyczące M. Dubieckiego z lat 1863-1926 oraz druk M. Dubiecki *Bohaterski naczelnik powstania styczniowego (Romuald Traugutt)* Warszawa 1918.
Dar M. Dubieckiej 1937-1938.
- Teka Ordęgów zawierająca dokumenty osobiste, korespondencję i materiały dotyczące działalności z lat 1831-1938 Józefa Ordęgi powstańca 1831 r. i 1863 r., działacza politycznego i emigracyjnego, Władysława Ordęgi ambasadora Francji w Maroku i jego żony Marii z Żółkiewskich oraz córki Marii Teresy (Ninette) Ordężanki.
Dar Marii Ordężyny i Ninette Ordężanki 1937.
- Listy z zesłania Ludwika Niemojowskiego do córki Emilii z lat 1867-1874, załączone fotografie i wycinki prasowe.
Dar sióstr nazaretanek, Rzym.
- Materiały do działalności Macieja Dobrzańskiego z lat 1863-1864, w tym dokumenty Rządu Narodowego i listy od gen. Mariana Langiewicza.
- Listy Cypriana Norwida (inc.: *Dziennik Powszechny zarzuca Stronnictwu Ruchu...*) i Henryka Szmidta do Władysława Bentkowskiego z 1863 r.
- Listy i fotografia gen. Józefa Hauke-Bosaka z okresu powstania 1863 r.
- Drobne materiały dotyczące biskupa Zygmunta Szczęsnego Felińskiego z lat 1887-1889.
- Korespondencja Edmunda Chojeckiego z lat 1858-1867.
- Korespondencja Ksawerego Gałęzowskiego z lat 1853-1870, w tym listy R. Traugutta, Seweryna i Józefa Gałęzowskich.
- Szkicownik i notatnik z zesłania do Iszymu 1863-1896 Cezarego Mickiewicza zawierający rysunki widoków syberyjskich, osobiste notatki, wpisy towarzyszy zesłania, obliczenia i opisy marszrut, fotografie, wycinki prasowe.
- Drobne dokumenty Brunona Dobrowolskiego i Jana Kurzyny z lat 1863-1874, m.in. listy Zygmunta Miłkowskiego i Ludwika Mierosławskiego.
Dar M. Dubieckiej 1937-1938 oraz dar M. Ordężyny i Ninette Ordężanki 1937.

¹ Stojący pod szubienicą R. Traugutt odrzucił noszone na co dzień okulary ze słowami „Nie będą mi już potrzebne”.

- Pojedyncze listy i dokumenty z lat 1863-1914 dotyczące powstania styczniowego.
- Listy, korespondencja i drobne materiały z lat 1831-1868 związane z L. Mierosławskim.
- Dokumenty Rządu Narodowego z lat 1862-1866 (depesze, pokwitowania, oryginały i kopie) oraz pojedyncze dokumenty związane z działalnością terenowych władz powstania.
- Drobne utwory literackie dotyczące powstania.
- *Przepisy służby wewnętrznej w Oddziałach Powstańczych i w obozie* wg tradycji opracowane przez R. Traugutta.

2. Teki Walerego Przyborowskiego

W. Przyborowski (1845-1913) dziennikarz, literat, uczestnik powstania styczniowego; historyk powstania, dokumentację zgromadził głównie w latach 70. XIX w.

Zespół składa się z 11 jednostek liczących razem 418 k. (w tym 47 listów) i dwie mapki. Rękopisy powstały w okresie po 1863 a przed 1913 r. Całość poddano konserwacji w Bibliotece Narodowej w Warszawie w 2002 r. Kolekcja W. Przyborowskiego została po 1913 r. rozprzedana przez spadkobierców. Jej część, kupioną przez E. Maliszewskiego wraz z jego Tekami nabył do zbioru ks. J. Jarzębowski (por. noty na niektórych rękopisach). Rękopisy przechowywane były w muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanach, do Fawley Court przywiezione w latach 1958-1960. Fragment kolekcji zawiera: pamiętnik Władysława Modrzewskiego z 1863 r., wypisy źródłowe, relacje weteranów i świadków wydarzeń wśród nich Romana Rogińskiego, Kwiryna Sobieszczańskiego, Kamilli Padlewskiej, opisy wydarzeń i działań oddziałów powstańczych wśród nich „Historia Landowskiego (Kosy)”, „Wiadomość o ś.p. Oswaldzie Radziejowskim”, „Ze wspomnień Wołyniaka”, odpisy zeznań aresztowanych powstańców, w tym zeznań Zdzisława Janczewskiego, wypisy z archiwów i gazet. Dołączone listy stanowiące uzupełnienia i komentarze do publikacji Przyborowskiego.

3. Teki Edwarda Maliszewskiego

E. Maliszewski (1875-1928) dziennikarz, krajoznawca, historyk, bibliograf. Gromadził materiały źródłowe do badań nad dziejami powstania styczniowego i prac nad słownikiem biograficznym jego uczestników, a także materiały do bibliografii pamiętników polskich. Nabył od spadkobierców W. Przyborowskiego część jego spuścizny.

Zespół składa się z 33 jednostek liczących razem 916 k. (w tym 12 listów) i mapkę oraz wycinki prasowe. Rękopisy (oryginały, kopie rękopiśmienne

i maszynopisy) powstały w okresie po 1861-1932[!]. Całość poddano konserwacji w Bibliotece Narodowej w Warszawie w 2002 r. Fragment kolekcji zgromadzony w latach 1912-1928 zakupiony został przez ks. J. Jarzębowskiego w 1935 r. (por. noty na niektórych drukach ulotnych). Rękopisy przechowywane były w muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanych, do Fawley Court przywiezione w latach 1958-1960.

Zespół zawiera: wypisy źródłowe, wspomnienia weteranów i świadków wydarzeń m.in. Ksawerego Bielskiego, Lucjana Jarzębskiego, Wandy Koszutskiej, Włodzimierza Lechowskiego, Emilii Porębskiej, Ksawerego Woyno, odpisy zeznań aresztowanych powstańców w tym Józefa Jankowskiego, Karola Majewskiego, Oskara Awejde, wypisy z archiwów i gazet, spisy i dane biograficzne powstańców, aresztowanych, zesłańców, pamiętnik Edmunda Wronckiego. W zespole ponadto znajdują się notatki i bruliony opracowań E. Maliszewskiego dotyczące konfiskat popowstaniowych na Litwie i Rusi, organizacji wojskowej w powstaniu 1863 r., odpisy rozkazów wojskowych Rządu Narodowego. Do zespołu dołączono listy i notatki wyjęte ze znajdujących się w bibliotece książek dotyczących powstania styczniowego (które w znacznej części pochodzą także z kolekcji E. Maliszewskiego) oraz pisma kierowane do żony E. Maliszewskiego po jego śmierci.

3. Pamiętniki i wspomnienia

Zespół składa się z 14 jednostek liczących razem ok. 6250 k. (w tym ok. 80 listów) oraz rysunków i drobnych druków. Rękopisy (oryginały i kopie rękopiśmienne) powstały w okresie 1844-1913.

- Wspomnienia i pamiętniki z lat 1844-1913 Michała Lewickiego, ks. Karola Mikoszewskiego z lat powstania, Olgi Gołębiowskiej i materiały Leopolda Płazińskiego oraz odpis wspomnień Józefa Okoniewskiego.
Ze zbiorów E. Maliszewskiego [?].
- Spuścizna Władysława Kulczyckiego z lat 1848-1895 zawierająca obszerny dziennik z lat 1860-1865 i zapiski z lat 1881-1895 związane z jego działalnością we Włoszech, materiały warsztatowe, fragmenty twórczości oraz szkicowniki i drobne materiały m.in. związane z Teofilem Lenartowiczem.
Wg zapisu ks. J. Jarzębowskiego przywiezione z Polski po 1956 r.
- Drobne materiały z lat 1864-1900 m.in. dotyczące gen. M. Langiewicza.

4. Druki ulotne, czasopisma², fotografie, zbiór nekrologów

Razem 330 druków ulotnych (715 k.) oraz 36 tytułów czasopism (150 egz.) i ok. 500 fotografii oryginalnych i kopii. Pochodzą z lat 1815-1913 w większości z Tek E. Maliszewskiego, z dubletów Ossolineum, z dubletów Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu, z dubletów Biblioteki Ordynacji Zamojskiej. Por. *Inwentarz druków ulotnych i czasopism Muzeum Księży Marianów* (oprac. Zofia Głowicka). Część z nich była przechowywana w muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanach, do Fawley Court zostały przywiezione w latach 1958-1960.

– Druki ulotne:

1. Dokumenty powstań 1830-1831 i 1846 oraz publicystyka krajowa i zagraniczna z lat 1815-1860;
2. Dokumenty władz powstania styczniowego z lat 1862-1864;
3. Dokumenty życia społecznego okresu powstania styczniowego z lat 1861-1864;
4. Sprawozdania, ustawy i odezwy organizacji emigracyjnych z lat 1861-1913;
5. Publicystyka, druki okolicznościowe, prasa emigracyjna i krajowa z lat 1861-1913.

Kolekcja druków ulotnych zawiera 330 pozycji Omówienie zob. niżej: Druki ulotne i czasopisma XIX w.

– Czasopisma z lat 1861-1864.

Zbiór czasopism liczy 36 tytułów. Omówienie zob. niżej: Druki ulotne i czasopisma XIX w.

– Wycinki z gazet polskich i innych z lat 1920-1964 dotyczące powstania styczniowego oraz ilustracje do tematu wycięte z gazet 1863-1964.

Zgromadzone i częściowo opisane na obwolutach przez ks. J. Jarzębowskię.

– Nekrologi i klepsydry osób związanych z akcją zbrojną powstania 1863 r. oraz innych żyjących w tym okresie, niekiedy luźno związanych z działaniami powstańczymi. Dołączono liczne nekrologi i klepsydry księży marianów.

Większość nekrologów postaci wycinków prasowych wklejona do 11 zeszytów formatu A3, część luźna, układ alfabetyczny, niekonsekwentny.

– Fotografie z epoki przedstawiające osoby związane z powstaniem 1863 r.

Zbiór zawiera razem ok. 500 fot. oryginalnych i kopii. Zgromadzone w znacznej części przez E. Maliszewskiego jako uzupełnienie informacji biograficznych, ks. J. Jarzębowski uzupełnił i ułożył kolekcję w albumach identyfikując większość osób.

² Omówienie i analiza kolekcji zob. wyżej w opracowaniu Z. Głowickiej.

III. Kolekcje dokumentów i autografów

1. Kolekcja autografów literackich

Kolekcja liczy 34 jednostki (razem ok. 980 k. w tym ok. 180 listów). Rękopisy (oryginały i kopie) powstały w latach 1815-1975. Ustalono proveniencję tylko niektórych autografów - przechowywanych w muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanach, do Fawley Court zostały przywiezione w latach 1958-1960; nabytych od Lucyny Kotarbińskiej przed 1939 r.; darowanych przez Wiesława Bulikowskiego; nabytych w latach 60. od Ludwika Gocla.

- Autografy pisarzy, poetów i osób związanych literaturą, niewielkie fragmenty utworów, pojedyncze wiersze i listy z lat 1815-1983 następujących osób: Stanisław Baliński, Ignacy Baliński, Antoni Bogusławski, Antoni Gołubiew, Wiktor Gomulicki, Władysław Jan Grabski, Kazimiera Hłakowiczówna, Józef Jankowski, Jan Kasprowicz, Jan Karłowicz, Zofia Kossak, Józef Ignacy Kraszewski, Jan Lechoń, Teofil Lenartowicz, Jerzy Libert, Antoni Makowiecki, Kornel Makuszyński, Beata Obertyńska, Artur Oppman, Ferdynand Ossendowski, Eliza Orzeszkowa, Bolesław Prus, Bronisław Przyłuski, Maria Rodziewiczówna, Lucjan Rydel, Henryk Sienkiewicz, Leopold Staff, Aleksander Świętochowski, Józef Weysenhoff, Stanisław Wyspiański, Emil Zegadłowicz.
- Fragment kolekcji (150 k., w tym 50 listów) wydzielony z całego zbioru przez NN, uporządkowany mniej więcej chronologicznie i spisany jako *Collectio autographorum* z numeracją 1-81; znajdują się w nim autografy następujących osób:
Adam Naruszewicz, Franciszek Zabłocki, Stanisław Trembecki, Julian Ursyn Niemcewicz, Tadeusz Czacki, Klementyna z Tańskich Hoffmanowa, Joachim, Lelewel, Jan Nepomucen Kamiński, Aleksander Jełowicki, Franciszek Morawski, Adam Mickiewicz (kopia), Maria z Wereszczaków Puttkamerowa, Józef Maria Hoene-Wroński, Zygmunt Krasieński, C.K. Norwid, Henryk Rzewuski, Wincenty Pol, Teofil Lenartowicz, Karol Libelt, Maria Konopnicka, Artur Grottger, Kornel Ujejski, Antoni Edward Odyniec, Władysław Syrokomla, Władysław Maleszewski, Jadwiga Łuszczewska (Deotyma), Zygmunt Miłkowski (Teodor Tomasz Jeż), August Cieszkowski, Józef Kotarbiński, Eliza Orzeszkowa, Antoni Pietkiewicz (Adam Pług), S. Wyspiański, Karol Hubert Rostworowski, Kazimierz Tetmajer, Władysław Stanisław Reymont, Szymon Askenazy, Władysław Mickiewicz, Stanisław Tarnowski, Stanisław Wojciechowski, Józef Ignacy Kraszewski, Aleksander Brückner.

2. Kolekcje dokumentów

- Bulle pergaminowe i papierowe z pieczęciami dotyczą godności i beneficjów kościelnych, nie są związane z Polską; wystawione przez następujących papieży:

Juliusz II, Paweł II, Juliusz III, Pius V, Grzegorz XIII, Paweł V, Urban VIII, Pius VII, Grzegorz XVI.

Jednostka ta zawiera razem 11 dokumentów pergaminowych z lat 1504-1840, niezdobionych, z przywieszonymi bullami oraz dwie bulle luźne. Noty proveniencyjne na niektórych dokumentach: Emeryk Hutten-Czapski z Rzymu 1957-1958, płk T. Zakrzewski 1957 r.

- Dokumenty królów polskich, najstarszy z nich to fragment dokumentu wystawionego w 1436 r. przez króla Władysława Jagiełłę oraz jeden z trzech dokumentów króla Zygmunta Starego wystawiony w 1529 r. z dobrze zachowaną pieczęcią mniejszą litewską. Pięknie złożony kaligraficzny inicjał zdobi przywilej dla Sandomierza wystawiony przez króla Augusta II w 1697 r. W zbiorze znajduje się po kilka dokumentów każdego z królów, są to wystawiane dla indywidualnych odbiorców nadania, rozkazy, pokwitowania, listy.

W jednostce tej znajdują się 72 dokumenty pergaminowe i papierowe, większość z pieczęciami, niektóre z nich przywieszone na sznurze w puszkach w bardzo dobrym stanie zachowania. Datowane są na lata 1436-1791 w języku polskim, łacińskim, francuskim, niemieckim, ruskim i włoskim. Część z tych dokumentów należała do zbiorów ks. J. Jarzębowskiego już w latach 30. i była przechowywanych w muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanach, do Fawley Court zostały przywiezione w latach 1958-1960, m.in. w 1959 r. przez p. F. Wasiłowską.

- Autografy postaci historycznych. Zbiór zawiera prywatne listy, pokwitowania, dekrety trybunalskie, kontrakty, asygnaty, glejty i rozkazy wojskowe pisane przez różnych polityków, działaczy i wojskowych, a także osoby prywatne działające w okresie od końca XV do połowy XIX w. Jest wśród nich pokwitowanie wystawione przez Wojciecha Krzyckiego podkomorzego płockiego w 1558 r., fragment testamentu z 1606 r. z sygnetowymi pieczęciami, list Stanisława Koniecpolskiego do króla Zygmunta III z 1623 r., dekret Trybunału Litewskiego z 1694 r., plenipowencja rotmistrza orszańskiego Kazimierza Dederko z 1704 r., list Michała Kazimierza „Rybenki” Radziwiłła wojewody wileńskiego do córek Teofili i Karoliny z 1756 r., glejt dla konfederata barskiego Dominika Wyganowskiego z 1770 r., list Hugona Kołłątaja z 1792 r., list Henryka Dąbrowskiego do Tadeusza Kościuszki z 1798 r., dokument wystawiony przez magistrat m.st. Warszawy w 1807 r., list księcia Józefa Poniatowskiego, kwit

A. Jełowickiego z 1811 r., narzeczeńskie listy gen. Józefa Sowińskiego z 1812 r., nominacja wójta przez Komisję Rządową Spraw Wewnętrznych i Policji podpisane w 1821 r. przez Stanisława Staszica, relacja z obozu powstańców 1831 r., list Komitetu Polaków w Londynie z 1839 r., list gen. Józefa Bema z 1846 r., list J. Lelewela z 1860 r.

Kolekcja uporządkowana w dwóch jednostkach zawierających razem 88 dokumentów (160 k.) z lat 1491-1928 w jęz. polskim, ruskim, rosyjskim, francuskim, niemieckim, z pieczęciami sygnetowymi i tuszowymi, niektóre na drukowanych blankietach. Obiekty darowane i zakupione od różnych osób w latach 1930-1986. Ustalono pochodzenie ze zbiorów Wincentego Łosia, L. Gocla, Stanisława Gorzeńskiego, zakupy antykwaryczne we Francji. Część z nich była przechowywanych w muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanach, do Fawley Court zostały przywiezione w latach 1958-1960.

- Kodeksy pergaminowe i zdobione karty. Pojedyncze karty z ozdobnymi inicjałami i filigranami wycięte z ksiąg liturgicznych (niektóre zdjęte z opraw) oraz niewielkie fragmenty kodeksów z XIV-XIX w. europejskie i dalekowschodnie (także japońskie – zob. opis w dziale sztuki), zawierające m. in. *Sermones de tempore* Jakuba z Voragine z XIV w. Kodeksy kompletne to przepisane w Kempen w 1465 r. dzieła Dionizego Areopagity (zakup antykwaryczny po 1953 r.) oraz duży śpiewnik chórowy *Hymnus et psalmi* z 1750 r. Wśród iluminowanych jest XV-wieczna karta z miniaturą przedstawiającą *officium* za zmarłych, otoczoną charakterystyczną bordiurą z motywami roślinnymi.

Jednostka zawiera razem ponad 350 k. w pięciu całych kodeksach i 23 fragmentach iluminowanych kodeksów pergaminowych, papierowych i pisanych na liściach palmowych z lat ok. 1300-1800 w jęz. łacińskim, japońskim, arabskim oraz niezidentyfikowanym dalekowschodnim. Karta z iluminacją nabyta w Meksyku w antykwariacie, niektóre nabyte w antykwariatach w Europie lub darowane, przywiezione z podróży do Japonii.

3. Miscellanea XV-XIX w.

Zespół składa się z dziesięciu jednostek (razem 845 k.) w jęz. polskim, łacińskim, angielskim z lat 1606-1944, nieustalonego pochodzenia.

- Inwentarze majątkowe z XVII-XVIII w. z Wołożyna, majątku w dobrach Czartoryskich w pow. Oszmiańskim, sporządzane w związku z kolejnymi kontraktami dzierżawnymi m.in. przez Krzysztofa Woronicza krajczego mściśławskiego w 1735 r.

- Miscellanea polityczne XVIII w., w tym *Silva rerum* Nikodema Woronicza kasztelana kijowskiego i inne zawierające odpisy materiałów politycznych i literackich m.in. z okresu konfederacji dzikowskiej 1734-1735.
- Materiały historyczne w tym: napoleoniana (odpisy sześciu dokumentów ze zbiorów Aleksandra Jelskiego z Zamościa), krakowskie *masonica* z lat 1818-1821, kopiariusz listów pisanych z Indii przez późniejszego bohatera płk Henry'ego Havelocka (1795-1857) w latach 1853-1855 i inne drobne dokumenty.

4. Autografy dostojników kościoła katolickiego XV-XX w.

Zbiór liczy siedem jednostek (razem ok. 600 k., w tym 172 listy) różnego pochodzenia w jęz. polskim, łacińskim, francuskim, angielskim, niemieckim, rosyjskim, włoskim.

- Kolekcja zawiera pojedyncze dokumenty, listy i drobne materiały z których najstarsze to dokument wystawiony w 1441 r. przez Zbigniewa Oleśnickiego biskupa krakowskiego, listy Stanisława Hozjusza z lat 1545-1572, list Claudio Acquaviva z 1609 r., list Antoine F. Ozanama, fragment dokumentu podpisanego przez ks. Augustyna Kordeckiego, listy arcybiskupa Jana Cieplaka, kard. Augusta Hlonda, kard. Adama Sapiehy; listy kardynałów i papieży: kard. Lambertiniego (później papież Benedykt XIV 1740-1758) z 1738 r., Piusa IX (Giovanni Mastai) z 1846 i 1863 r., Piusa X (Giuseppe Sarto 1835-1914), Benedykta XV (Giacomo della Chiesa 1854-1922) z lat 1919-1920, Piusa XI (Achille Ratti 1857-1939) z 1929 r. oraz kardynała Karola Wojtyły (papieża Jana Pawła II) z lat 1968-1978, a także listy św. Klemensa (1800 r.) i św. Karola Boromeusza (1874 r.).

Kolekcja składa się z trzech jednostek (razem 280 k., w tym 165 listów) zawierających listy i dokumenty z lat 1441-1978 w jęz. polskim, łacińskim, francuskim, angielskim, włoskim. Część obiektów ze zbioru muzeum Kolegium Księży Marianów na warszawskich Bielanach w tym dar Hieronima Wildera ze zbiorów W. Gomulickiego; przywiezione z Polski m.in. przez ks. Jakimowicza; nabytki powojenne m.in. dar L. Gocla 1956.

- Autografy kardynała S. Wyszyńskiego – ślubowania jasnogórskie i trzy listy do różnych osób oraz inne drobne materiały.
- Fragmenty spuścizny arcybiskupa J. Gawliny z lat 1939-1959 zawierający korespondencję, materiały do działalności, notatki, materiały biograficzne, materiały obce w tym gazeta polowa „Lwowskie Dzieci” informująca o wizycie arcybiskupa. Album 25 zdjęć z wizytacji Wojska Polskiego w Rosji w 1942 r. z ręcznie ozdobioną okładką opatrzoną karykaturą żołnierza zatytułowany *Środkowa Azja / Dostojnemu gościowi / J Esc.*

Biskupowi / Gawlinie / na pamiątkę pobytu / w I Pułku Łączności / 17 lipca 1942 / Bogdan Orłowski.

Całość razem ok. 200 k. rękopisów i maszynopisów w jęz. polskim oraz fotografie i druki.

- Modlitewniki z XIX w., z których jeden kaligrafowany i iluminowany, dedykowany w 1865 r. francuskiej cesarzowej Eugenii zawiera wśród kilkudziesięciu modlitw w różnych językach polski hymn „Boże coś Polskę”.

IV. Materiały dokumentujące dzieje Polaków w czasie II wojny światowej

1. Materiały związane z działalnością władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie z lat 1940-1948.

Cały zbiór zawiera pięć jednostek (razem ok. 770 k., w tym ok. 100 fotografii) rękopisów, maszynopisów i kopii, maszynopisów powielonych i druków w jęz. polskim, angielskim, francuskim i rosyjskim.

- Dokumenty Ministerstwa Skarbu RP dotyczące spraw finansowych w działalności placówek dyplomatycznych w 1940 r.
- Fragment archiwum Prezydium Rady Ministrów z lat 1941-1943 zawierający pisma do Prezydium i do Adama Romera jako jego dyrektora.
- Bruliony protokołów posiedzeń Komisji Specjalnej, Komisji Budżetowej i Komisji Prawno-Politycznej Rządu Narodowego lipiec/sierpień 1944 r. (częściowo stenografowane).
- Materiały związane z funkcjonowaniem Polskiego Obozu Przejściowego w Ahwaz w Iranie w latach 1943-1946 i działalnością mjr Sydneya Smitha, British Delegate for Polish Refugees (korespondencja, podręczniki, broszury i albumy fotograficzne dokumentujące przybywanie Polaków ze Związku Radzieckiego do Armii Polskiej).
Dar syna Malcolma Smitha w 2000 r.

2. Materiały informacyjne władz wojskowych i cywilnych z lat 1940-1949

Cały zbiór zawiera osiem jednostek (razem ok. 8000 k.) w postaci powielonych maszynopisów, broszur, druków ulotnych, opracowań informacyjnych w jęz. polskim i angielskim.

- Materiały Informacji Prasowej 1944-1946 („Życie polskie na obczyźnie”)
- Pomoc jeńcom i uchodźcom wojennym (ulotki i materiały informacyjne)
- Osiedla uchodźców polskich w 1944 r. (zarządzenia i pisma Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Sprawiedliwości).

- Polskie kresy wschodnie 1944 r., 1946 r. („The Eastern Provinces of Poland”).
- Zbrodnia katyńska 1946 (krótki raport w jęz. angielskim zastrzeżony nie do publikacji).
- Opracowania Ministerstwa Prac Kongresowych 1943-1944.
- Raporty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych lipiec 1943-wrzesień 1949.
- Opracowania Ministerstwa Informacji i Dokumentacji. Komunikaty z nasłuchu radiowego z okresu 12 VII 1940-18 VIII 1945.

3. Materiały dotyczące różnych formacji Wojska Polskiego w latach 1940-1946
Cały zbiór zawiera 18 jednostek (razem ok. 2000 k.) w postaci rękopisów, materiałów archiwalnych, powielonych maszynopisów, oprawnych druków, broszur i druków ulotnych z lat 1940-1946. Część materiałów została poddana konserwacji w Bibliotece Narodowej w Warszawie, 2002 r.

- Gazetki rękopiśmienne różnych jednostek Armii Polskiej na Wschodzie z lat 1940-1946, w tym oprawiony zbiór kolejnych numerów rękopiśmiennej ilustrowanej gazetki 13. Pułku Piechoty „Sitwa” i „Rys” z okresu 3 V 1942-19 VI 1944 prowadzonej przez ppor. Ryszarda Kopyścia z tekstami i wierszami pisanymi m. in. przez Artura Międzyrzeckiego, Stanisława Swianiewicza, Czesława Bednarczyka.
- Księga rozkazów dziennych Zapasowego Dywizjonu Kutrów Torpedowych Marynarki Wojennej stacjonującego w Glasgow z lat 1941-1942.
- Materiały związane z tworzeniem Armii Polskiej w Związku Radzieckim z okresu od początku sierpnia 1941 do września 1942 (archiwalia dotyczące głównie spraw finansowych); fotografie oraz materiały księży działających w obozach uchodźców w tym rękopiśmienny mszał spisany z pamięci w obozie Jangi-Jul k. Taszkientu, Uzbekistan.
- Niemieckie ulotki defetystyczne zrzucone na tyłach II Korpusu Wojska Polskiego w 1944 r.
- Dzieje działań II Korpusu. Opracowania z lat 1944-1945.
Ze spuścizny gen Zygmunta Szyszko-Bohusza.
- Publikacje Sekcji Wydawniczej II Korpusu dla bibliotek żołnierskich i liceum ogólnokształcącego.
Materiały powielane i druki.
- Wojskowe materiały szkoleniowe II Korpusu (w tym regulaminy).
Materiały powielane i druki.

4. Zbiór fotografii dotyczący II wojny światowej
- Diapozytywy przedstawiające lotników i marynarzy oraz szpitale wojskowe w Wielkiej Brytanii z okresu 1942-1944.
Rolka ok. 70 diapozytywów (wymaga konserwacji!).
 - Reprinty z serwisu prasowego Ministerstwa Informacji RP. Fotografie, uporządkowane tematycznie, przedstawiają:
 - 1). Wojsko polskie na Bliskim Wschodzie. Junacy-Palestyna. Kadeci lotnictwa w Wielkiej Brytanii.
 - 2). Polacy na zsyłce. Dzieci polskie ewakuowane z Rosji.
 - 3). Polacy przybywający do wojska polskiego w Rosji w 1942 r. w tym zdjęcie grupowe dzieci z Dżal-al.-Abad.
 - 4). Osiedla w Afryce Konola i Koja (Uganda) w 1944 r.
 - 5). Bestialstwa niemieckie.
 - 6). Brygadę Strzelców Podhalańskich w Bretanii i w Norwegii oraz Anglię z 1940 r.
 - 7). Wojsko Polskie na Bliskim Wschodzie z lat 1942-1943, m.in. gen. Stanisława Kopańskiego i uroczystości Bożego Ciała w 1942 r.
 - Zdjęcia z działu Filmowo-Fotograficznego Marynarki Wojennej.
Zdjęcia, dziewięć sztuk naklejone na tekturki z dokładnymi podpisami.
 - Fragmenty nieokreślonego serwisu fotograficznego ilustrujących tematy: upadek powstania warszawskiego jesień/zima 1944; działania jednostek Wojska Polskiego w Holandii; Polacy na robotach w Niemczech i we Francji wyswobodzeni w 1945 r.; wyzwolenie nieokreślonego obozu pracy. Ponadto pojedyncze fotografie ze zbombardowanej Warszawy i getta, Polskiej Brygady Spadochronowej w Wielkiej Brytanii, oddziałów IV Dywizji Piechoty.
Zdjęcia, ok. 50 fotografii z podpisami w jęz. angielskim.
 - Fotografie paszportowe gen. W. Andersa z negatywami i zdjęcia z jego pobytu w Rzymie.
 - Fotokopie dotyczące 3 Pułku Ułanów Śląskich.
Sześć fotografii naklejone na tekturki z podpisami.
 - Zbiór uzupełnia komplet fotografii z odsłonięcia tablicy polskiej w katedrze westminsterskiej w 1965 r.
Sześć fotografii. (b. zniszczone).

V. Spuścizny kombatantów i emigrantów oraz materiały związane z Polonią

1. Fragment archiwum Konsulatu Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie

- Akta w sprawie Żydów i Związku Żydów Polskich w Wielkiej Brytanii z lat 1919-1935.

Rękopisy, maszynopisy, kopie maszyn. dwie jednostki (pliki akt kancelaryjnych razem ok.150 k.), załączone gazety, plakaty, ulotki, broszury w jęz. polskim, hebrajskim, jidysz, angielskim, niemieckim i francuskim.

2. Spuścizny kombatantów i emigrantów

Zbiór składa się z 36 jednostek (razem ok. 1450 k. w tym 230 listów) z lat 1770-1989 w jęz. polskim, angielskim, niemieckim, łacińskim, zawierających dokumenty osobiste, listy, materiały do działalności w postaci rękopisów, maszynopisów, maszynopisów powielanych, fotokopii, fotografii.

- Wykłady z logiki prowadzone z pamięci w 1944-1945 r. w Oflagu VII-A w Murnau przez prof. Franciszka Drewnowskiego. Notowane przez współwięźnia w zeszyciku sporządzonym z papieru z paczek żywnościowych i opakowań od papierosów.
- Pojedyncze listy i dokumenty z lat 1942-1963 związane z osobami gen. W. Andersa, gen. Lucjana Żeligowskiego, gen. Kazimierza Sosnkowskiego, ministra Stanisława Sopickiego i Władysława Tyszkiewicza.
- Niewielki fragment spuścizny i materiały biograficzne gen. J. Hallera (1873-1960), wojskowego i polityka, z lat ok. 1920-1989 uzupełniający zbiór pamiątek i fotografii ofiarowany do muzeum przez syna generała, Eryka eksponowany na wystawie.
- Kilka wierszy i drobne materiały biograficzne z lat 1948-1952 Jerzego Dołęgi Kowalewskiego, które uzupełniają listy w korespondencji ks. J. Jarzębowskiemu.
- Fragment spuścizny Barbary Weese z lat 1933-1990 zawierający oprócz dokumentów osobistych duży pakiet listów od Wacława Jędrzejewicza z lat 1963-1990 oraz dzienniki Kazimierza Okulicza (1890-1981), publicysty i działacza społecznego, z lat 1953-1972.
- Obszerna wojenna i powojenna spuścizna Stanisława Janickiego, prawnika i dziennikarza z lat 1939-1958.
- Spuścizna Wiesława Bulikowskiego z lat 1945-1960 zawierająca sztambuch z Oflagu VII-A w Murnau, drobne fragmenty twórczości, materiały związane z rodziną prof. Edwarda Janczewskiego oraz listy od Liś z Krakowa i zbiór krakowskich pocztówek.

- Dokumenty osobiste i rodzinne z lat 1770-1950 Stanisława Gorzeńskiego uzupełniające zbiór pamiątek podarowanych muzeum. Do zespołu należy album fotograficznych stykówek (70 zdjęć), które przedstawiają Wojsko Polskie na Bliskim Wschodzie i w Afryce, konsula Witolda Hulanickiego, życie obozowe, defilady, spotkania towarzyskie, a także rodziny oficerów i lokalne zabytki oraz ruiny pod Monte Cassino oraz Rzym w 1944 r. Oprócz wymienionych zdjęć zachował się klaser *Rtm. St. Ostróg-Gorzeński / Klisza fotograficzna Samodzielnej Brygady Karpackiej w Libanie i Afryce / + Jego świadectwo śmierci* zawierający ponumerowane 1-54 negatywy. Ponadto fotografie z Bliskiego Wschodu przedstawiające gen. Stanisława Kopańskiego z gen. Charles'em de Gaulle'em, gen. Wilsona i rtm. Stanisława Gorzeńskiego, wyładunek barek desantowych i wojsko w okopach na pustyni.
- Drobnie materiały mec. Władysława Kajetana Nadratowskiego z lat 1944-1982 uzupełniające zbiór pamiątek Marynarki Wojennej złożony w muzeum. Pamiątki eksponowane w muzeum.
- Fragment spuścizny Celiny Tarnawskiej-Busza z lat 1960-1996 zawierający maszynopisy jej artykułów i fragment korespondencji, stanowiący uzupełnienie pamiątek po jej ojcu, lekarzu-balneologu Wicie Tarnawskim.
- Korespondencja i drobne materiały dotyczące drogi bojowej i historii 12. Pułku Ułanów Podolskich zgromadzone przez Antoniego Kropielnickiego w latach 1963-1977, uzupełniające muzealne opracowanie dziejów 12. Pułku.
- Pojedyncze dokumenty, listy, fragmenty twórczości różnych osób (Witold Janusz Aleksandrowicz, Zofia Bohdanowiczowa, Stanisław Brzeziński, Bohdan Doliński, Wanda Grodziska-Czechowska, Witold Grzembo, Adolf Haberstreib, Adolf Jacewicz, Jan Jasińczyk, Zdzisław Lubomirski, Zofia Orłowska, Władysław Pałucki, Kazimierz Puchała, Jerzy Stanisławowicz, Janina Strawieńska, Władysław Strycharski, Józef Wiewiórski, Leonard Zapatowski).

3. Drobnie materiały do dziejów Polonii 2 poł. XX w.

Cały zespół liczy sześć jednostek (razem ok. 1200 k.), rękopisy, maszynopisy, maszynopisy powielane, druki w jęz. polskim, francuskim i angielskim.

- Księga pamiątkowa Gimnazjum i Liceum im. Mikołaja Kopernika w Bottisham, Cambridge zatytułowana „Nasze przeżycia” z 1950 r. ilustrowana rysunkami i fotografiami.
- Materiały Instytutu Naukowego dla Spraw Federacji Europejskiej we Fryburgu z 1949 r. dotyczące organizacji Instytutu.
- Ankieta personalna Polaków w Wielkiej Brytanii z 1960 r. (niewielki fragment).

- Materiały do działalności politycznej stronnictw na emigracji z lat 1939-1958 w tym: Polskiej Partii Monarchistycznej (1942), Związku Patriotów Polskich na Środkowym Wschodzie (1943).
Materiały powielane broszury, biuletyny, ulotki, gazetki i druki.
- Piosenki patriotyczne spisane w I Szkole Mechanicznej Junaków, śpiewnik używany w latach 1942-1950.
- Powielany zbiór wspomnień szkolnych „Zygmunciacy” z Wilna.

Streszczenie

I. Spuścizna ks. J. Jarzębowskiego

1. Dokumenty osobiste ks. J. Jarzębowskiego.
2. Materiały biograficzne i *post mortem*.
3. Materiały do działalności.
4. Twórczość i materiały warsztatowe.
5. Korespondencja z lat 1923-1962.
6. Materiały różne.

II. Materiały do dziejów powstania styczniowego

1. Dokumenty, listy i drobne materiały uczestników powstania.
2. Teki Walerego Przyborowskiego.
3. Teki Edwarda Maliszewskiego.
3. Pamiętniki i wspomnienia.
4. Druki ulotne, czasopisma (omówienie i analiza kolekcji zob. we wspomnianym wyżej opracowaniu Z. Głowickiej), fotografie, zbiór nekrologów.

III. Kolekcje dokumentów i autografów

1. Kolekcja autografów literackich.
2. Kolekcje dokumentów.
3. Miscellanea XV-XIX w.
4. Autografy dostojników kościoła katolickiego XV-XX w.

IV. Materiały dokumentujące dzieje Polaków w czasie II wojny światowej

1. Materiały związane z działalnością władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie z lat 1940-1948.
2. Materiały informacyjne władz wojskowych i cywilnych z lat 1940-1949.
3. Materiały dotyczące różnych formacji Wojska Polskiego w latach 1940-1946.
4. Zbiór fotografii dotyczący II wojny światowej.

- V. Spuścizny kombatantów i emigrantów oraz materiały związane z Polonią
1. Fragment archiwum Konsulatu Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie.
 2. Spuścizny kombatantów i emigrantów.
 3. Drobne materiały do dziejów Polonii drugiej poł. 20 w.